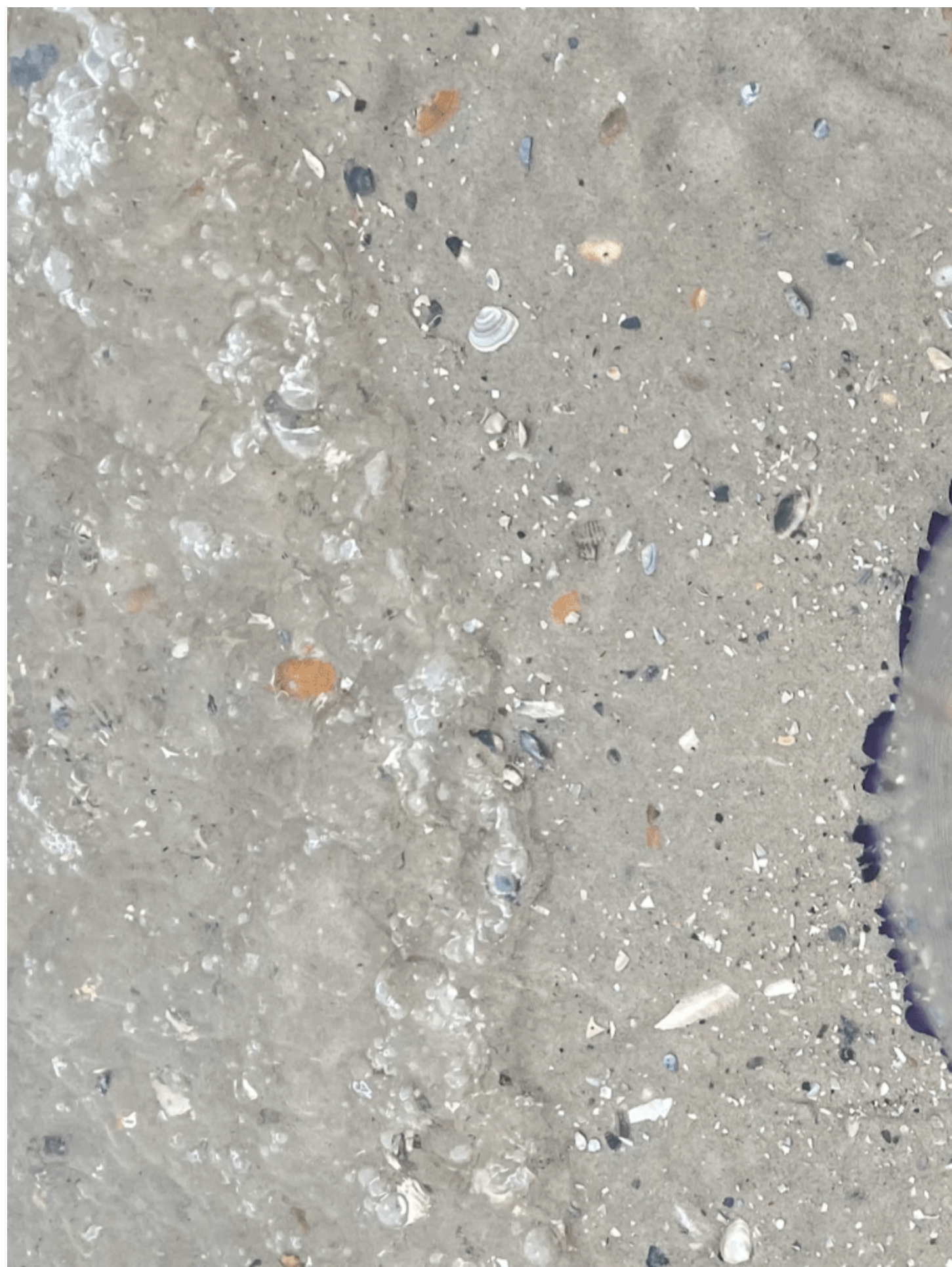

Wad een bestuurlijke bende

Er ligt al zeven jaar een voorstel om de Waddenzee rechtspersoon te maken. Niemand heeft er ooit bij gezegd hoeveel macht dat orgaan zou krijgen. Wie wil weten hoe het afloopt als publiek geld en publieke bevoegdheden voor de Wadden buiten democratische controle worden gezet, hoeft alleen maar naar het Waddenfonds te kijken. En naar de garnalenvissers.

1. Er was eens een goed idee

In 1965 hoorde een zestienjarige jongen uit Kortenhoef dat de overheid dammen naar Ameland wilde aanleggen en delen van de Waddenzee wilde inpolderen. Inpolderen was hip. Keesje Wevers schreef een ingezonden brief naar een paar dagbladen. Uit dat protest ontstond de Waddenvereniging. In 1971 liet de regering de inpolderingsplannen vallen. De Waddenzee bleef het enige echte natuurgebied van Nederland.

Daarna volgde een reeks besluiten die stuk voor stuk verstandig waren, waaronder:

2006: het Waddenfonds. De NAM wilde boren in het gasrijke Waddengebied. De onderhandelingen liepen vast. Oud-PvdA-staatssecretaris Wim Meijer kreeg als voorzitter van de Adviesgroep Waddenzeebeleid de opdracht een uitweg te vinden. Die kwam er: onder strikte voorwaarden mocht er geboord worden, en ter compensatie kreeg het gebied 800 miljoen euro. Meijer stelde daarbij harde randvoorwaarden. Een integrale aanpak, want in het Waddengebied hangt alles met alles samen. Een onafhankelijke monitoringscommissie.

Strikte grenswaarden vooraf voor economische activiteiten. En in 2026, als het geld op zou zijn, moesten de projecten het gebied zichtbaar vooruit hebben geholpen.

2008: de kennis. De Waddenacademie werd opgericht, gefinancierd uit het Waddenfonds, om wetenschappelijke kennis over het gebied te bundelen en beschikbaar te maken voor bestuurders.

2009: de status. De Waddenzee kwam op de UNESCO Werelderfgoedlijst. Het enige natuurlijke werelderfgoed op Nederlands grondgebied.

2017: de regie. Het regeerakkoord besloot dat er één beheerautoriteit voor de Waddenzee zou komen, die de versnippering tussen talrijke organisaties moest doorbreken. De Waddenvereniging had daar jarenlang voor gelobbyd. Ze wilde, in haar eigen woorden, “één instantie met hart voor het wad”, met voldoende mensen en geld, en schreef er trots bij dat het regeerakkoordbesluit mede aan die lobby te danken was.

Geld, kennis, status en regie. Vier goede ideeën. Meer balans tussen mens, economie en natuur.

2. Wat er van terecht kwam

De kaping van het fonds

Het eerste dat misging, gebeurde nog voordat er één euro was uitgegeven. CDA-Kamerlid Joop Atsma vond dat ook de economie moest meeprofiteren en kreeg op 9 oktober 2006 een motie aangenomen die het Waddenfonds in tweeën

hakte: de helft natuur, de helft economie. Op zich geen slecht idee om een balans te hebben tussen economie en natuur. Als het geld ook daadwerkelijk ten goede van beide komt.

Waddenbioloog Theunis Piersma noemt het achteraf een kaping. En niet alleen omdat er de helft minder overbleef voor ecologie: volgens hem werd ook het geld dát naar natuur ging slechter besteed. Bij de decentralisatie naar de provincies van het Waddenfonds in 2012 greep het kabinet er nog eens 75 miljoen uit, als bezuiniging.

De grabbelton

En dan de economische rendementen? Dit is in 2019 minutieus in kaart gebracht door onderzoeksplatform Investico, samen met De Groene Amsterdammer, de Leeuwarder Courant, Dagblad van het Noorden en EenVandaag. De reconstructie van Belia Heilbron, Eline Huisman en Kim van Keken is nog steeds niet weerlegd.

Een greep uit wat er met compensatiegeld voor de Waddennatuur is gefinancierd:

- **11 miljoen euro** om bruggetjes in Friesland te verhogen, zodat boten met hogere masten de Elfstedenroute konden varen. Emeritus hoogleraar mariene ecologie Han Lindeboom, die Meijer had geadviseerd, viel van zijn stoel toen hij het zag.
- **1,5 miljoen** voor restauratie van het Vlietermonument op de Afsluitdijk.

- **ruim 4 ton** voor een kunstproject: zes kilometer wandelpad dat als eerste weg ter wereld de bolling van de aarde niet volgt.
- **een ton** voor een blacklight glowgolfbaan op Terschelling.
- **een ton** voor restauratie van een orgel in het Friese Parrega.
- **een ton** voor “sacrale duisternis- en stiltebeleving” in Schettens.
- **89 duizend euro** voor Texelpoints, een digitaal spaarpuntensysteem waarmee Texelse ondernemers wilden concurreren met goedkope zonbestemmingen als Griekenland en Turkije.
- **40 duizend euro** voor de Stichting Heidense Kapel, voor een pelgrimsroute en de herbouw van een kapel.

In totaal is veel geld uitgesmeerd over meer dan 225 projecten. Adviesbureau Royal HaskoningDHV beoordeelde bij de midterm review in 2016 een steekproef van 31 projecten. Zestien kwamen als geslaagd uit de bus.

Maarten Allers, hoogleraar economie van decentrale overheden aan de RUG, verbaast het niets: Zo gaat dat wanneer lokale overheden een gratis pot geld krijgen: dan gaat geld projecten zoeken in plaats van andersom. Herkent u het patroon, met bijvoorbeeld het Nationaal Programma Groningen?

De slager en zijn eigen vlees

En dan het deel dat wat ons betreft het schandalige is.

Sinds 2012 is het Waddenfonds een gemeenschappelijke regeling van Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Die provincies dienen aanvragen in bij het fonds... waarover ze vervolgens zelf beslissen.

Neem het Werelderfgoedcentrum Waddenzee in Lauwersoog. De provincie Groningen wilde het heel graag. Er gaapte een gat van 9,6 miljoen in de begroting. Verantwoordelijk gedeputeerde was Henk Staghouwer. Voorzitter van het bestuur van het Waddenfonds... was ook Henk Staghouwer.

Op 16 maart 2018 vergaderde het algemeen bestuur van het fonds over die 9,6 miljoen. Locatie: De Wierschuur bij het Noord-Hollandse Hippolytushoef, een schuur die voor twee ton was gerenoveerd met geld... uit het Waddenfonds. Volgens de notulen was de informatievoorziening summier. Er lag geen projectvoorstel. Er ontbrak een begroting.

Het bestuur stemde in.

Staghouwer beloofde de stukken achteraf na te sturen, en meldde een maand later in een persbericht, dit keer in zijn hoedanigheid als voorzitter van het Waddenfonds, dat het uitdragen van de UNESCO-status een belangrijk speerpunt voor het fonds is. Hij vindt zelf dat hij zijn rollen goed heeft kunnen scheiden.

VVD-statenlid Nico Bakker dacht daar anders over en stapte uit het bestuur. Zijn oordeel: *“De slager keurt zo zijn eigen vlees.”*

Eenzelfde constructie bestond in Den Helder. Daar ging ruim 8 miljoen euro naartoe, onder meer voor de herontwikkeling

van marinehaven Willemsoord en het restaureren van Duitse bunkers van de Atlantikwall. De aanvragen liepen via Zeestad, een ontwikkelbedrijf in handen van de gemeente... en de provincie Noord-Holland. De provincie was daar dus tegelijk toekenner en ontvanger. Bovendien zat de Noord-Hollandse gedeputeerde Cees Loggen, die als bestuurslid... van het Waddenfonds over aanvragen beslist, sinds 2019 namens de provincie... zelf in de aandeelhoudersvergadering van Zeestad. Loggen weigerde met Investico te spreken en beantwoordde de schriftelijke vragen niet.

Vier keer gewaarschuwd, vier keer genegeerd

Dit is niet iets wat pas achteraf duidelijk werd. Er is vier keer van tevoren over gewaarschuwd:

1. **2012, Algemene Rekenkamer.** Waarschuwt bij de overdracht naar de provincies voor het risico op bestuurlijke beïnvloeding en adviseert de schijn van belangenverstrengeling nauwlettend in de gaten te houden.
2. **De jaren erna, de eigen kwaliteitscommissie van het fonds.** Adviseert herhaaldelijk om provincies expliciet uit te sluiten van subsidieaanvragen.
3. **2016, Royal HaskoningDHV.** Midterm review: ontwikkel een visie, monitor de effecten, zorg voor samenhang.
4. **Januari 2018, de Noordelijke en Randstedelijke Rekenkamers.** In *Het Waddenfonds gemonitord* staat dat de onafhankelijkheid verder onder druk komt te staan.

Het antwoord van het bestuur, vastgelegd in een brief van Provinciale Staten van Fryslân van 11 december 2018, is het citeren waard omdat het geen weerlegging is maar een cirkel: “in het Waddenfonds worden de gezamenlijke belangen van de provincies behartigd, en alleen al daarom kan er van belangenverstrengeling geen sprake zijn.”

Lees dat nog eens. Het bezwaar is dat provincies over hun eigen aanvragen beslissen. Het antwoord is dat het fonds er nu eenmaal voor de provincies is. Dat is juist het bezwaar, herhaald als verdediging.

En het bleef niet bij negeren. Vanaf 2016 besloot het bestuur tweederde van het resterende budget, 180 miljoen euro, vooral aan grote projecten te besteden. Grote projecten... die vaak door de provincies zelf worden uitgevoerd. De kritiek werd dus niet alleen genegeerd, het risico werd vergroot.

En het resultaat?

Dat weet niemand. De projecten zijn nooit systematisch gemonitord of geëvalueerd, ondanks herhaalde oproepen van de eigen kwaliteitscommissie. Zelfs het bestuur kon in 2018 niet zeggen wat het fonds voor het Waddengebied had betekend.

Wim Meijer, de bedenker: we wilden het gebied groter, sterker en robuuster maken, en dat is niet gebeurd.

Het geld is nog niet eens op. Het fonds zou formeel per 1 januari 2028 ophouden, maar is verlengd tot 2030, omdat er nog ongeveer 90 miljoen euro in kas zit. Directeur Geert

Boesjes pleit er openlijk voor dat er ook daarna specifieke financiering voor het gebied blijft.

Ondertussen verkeert dat Werelderfgoedcentrum, het paradepaardje waarvoor die 9,6 miljoen zonder begroting werd toegekend, in financiële nood en kan het verschillende debiteuren niet betalen. Met een RvT... die tegelijkertijd ook grotendeels de RvT is van de grootste partner, het Zeehondencentrum. Het Waddenfonds kende 9,6 miljoen toe zonder projectvoorstel en zonder begroting, aan een stichting die in personele unie staat met haar eigen gebruiker, RvT's vermengt, en zes jaar later staan er ruim 2,6 miljoen aan onbetaalde rekeningen open terwijl de aflossing nog moet beginnen.

De regie kreeg geen tanden

In 2020 kwam de Beheerautoriteit Waddenzee er, maar niet zoals bedoeld. Deze mag coördineren en signaleren. Beslissen mag ze niet. Geen rechtspersoonlijkheid, geen zelfstandige rechtsingang, geen bevoegdheid om te vergunnen, te handhaven of te weigeren.

Na de oprichting namen de ministeries besluiten om haar heen: de gaswinning bij Ternaard, een nieuwe cruiseverbinding op de Eemshaven, kabels door de Waddenzee voor een datacentrum.

De Waddenvereniging die er jarenlang voor had gelobbyd, haakte af. In 2020 liet de vereniging weten geen vertrouwen te hebben in het nieuwe waddenbeleid en de nieuwe overlegstructuur, en niet mee te doen. Directeur was toen Lutz Jacobi, oud-PvdA-Kamerlid, die het Waddenfonds

als parlementariër al een grabbelton had genoemd en dat als directeur bleef vinden.

Conclusie: twintig jaar, 800 miljoen euro, een werelderfgoedstatus, een kennisinstituut en een beheerautoriteit later gaat het met de Waddenzee slechter. Niet bij gebrek aan beleid. Bij gebrek aan degelijk bestuur, gebrek aan democratische inspraak, gebrek aan aanspreekbaarheid, gebrek aan verantwoording.

3. Waarom het misging

Er is geen samenzwering. Er is één structurele fout.

Bevoegdheid en verantwoording zijn losgekoppeld. Wie beslist, legt geen rekenschap af. Wie rekenschap zou moeten afleggen, beslist niet.

De beheerautoriteit heeft een opdracht maar geen macht. De ministeries hebben macht maar delen de verantwoordelijkheid met zoveel anderen dat er geen adres overblijft. En het Waddenfonds is het extreemste geval.

Let op wat daar precies met de democratische controle is gebeurd. Provinciale Staten kunnen hun eigen gedeputeerde ter verantwoording roepen. Maar zodra die gedeputeerde in het bestuur van een gemeenschappelijke regeling zit, beslist hij mee over geld waarover geen enkele volksvertegenwoordiging rechtstreeks gaat. De Staten van Groningen gaan bovendien niet over Fryslân, en omgekeerd. Het bestuur is aan niemand verantwoording schuldig behalve aan zichzelf. Dat is geen ongelukje in de uitvoering. Dat is de

constructie. Geld verdelen, zonder inspraak, zonder verantwoording.

Daaromheen ligt een kleine kring waarin de rollen door elkaar lopen. Het Waddenfonds financiert de Waddenacademie. De Waddenacademie... adviseert het Waddenfonds. Beide zitten in het Huis voor de Wadden in Leeuwarden. De ministeries bestellen hier de rapporten waarmee het beleid wordt onderbouwd.

Dit is een te klein bestuurlijk veld waarin iedereen elkaars opdrachtgever, adviseur en subsidieverstrekker is. Het effect? De kiezer heeft er geen ingang, en de controleur wordt overstemd door de gecontroleerde.

4. En nu dreigt het erger te worden: rechtspersoonlijkheid

Eén woord, drie voorstellen

Sinds 2018 ligt er een plan om de Waddenzee rechtspersoonlijkheid te geven. Het eerste pleidooi kwam van jurist Jan van de Venis, hoogleraar Tineke Lambooy en Arjan Berkhuisen, oud-directeur van de Waddenvereniging. De gemeenteraad van Noardeast-Fryslân nam er in juli 2019 een motie over aan. De Waddenacademie liet er in 2022 door Nyenrode-onderzoekers een rapport over schrijven.

En in al die jaren heeft niemand publiek gezegd wélk voorstel men werkelijk bedoelt.

Want achter dat ene sympathieke woord gaan drie onverenigbare varianten schuil. Het rapport zet ze zelf op een rij:

- **A. Alles overhevelen.** Vergunningverlening, handhaving, regelgeving, beheer en beleid gaan van ministeries en provincies naar de nieuwe rechtspersoon.
- **B. Een vetorecht.** De bestaande bevoegdheden blijven, maar de rechtspersoon kan elk besluit blokkeren dat de ecologische waarden raakt.
- **C. Alleen procesbevoegdheid.** De rechtspersoon mag naar de rechter namens het gebied en moet worden geconsulteerd, verder niets.

Tussen 1 en 3 zit het verschil tussen een bestuurlijke revolutie en een procedurele aanpassing.

Wie zegt wat, en wie zegt niets

De publieksuitleg van de Waddenvereniging noemt geen variant.

In De Correspondent bepleitte milieujurist Jessica den Outer, oprichter en directeur van de Stichting Rechten van de Natuur, het voorstel in maart 2023. Zij verwacht in één artikel twee van de bovengenoemde bestuursmodellen die elkaar uitsluiten: Eerst de motie van Noardeast-Fryslân, die een bestuur wil van eilandbewoners, kustbewoners, natuurbeschermers, lokale overheden, ondernemers en Waddenvissers. En een paar alinea's later het model uit het rapport, met een professioneel bestuur op afstand van democratie, waaruit iedereen met een economisch

belang expliciet geweerd wordt. Het verschil wordt niet benoemd.

In datzelfde stuk voert ze de Waterschappen op als voorbeeld: een publiekrechtelijke rechtspersoon met eigen taken en bevoegdheden, tot en met vergunningverlening. Wat er niet bij staat: een waterschap heeft waterschapsverkiezingen en belastingbevoegdheid. Precies die twee ontbreken in de vergelijking. Wat overblijft is een rechtsvorm zonder enige democratie.

Dan Tjeerd de Groot. Als D66-Kamerlid kondigde hij na de lobby voor de Waddenzee als rechtspersoon een initiatiefwet aan en beschreef hij het model: de Waddenzee krijgt instemmingsrecht bij alle projecten die haar raken, met een bestuur bijgestaan door een adviesorgaan van ecologen. Wie wil boren, moet aantonen dat de Waddenzee er geen schade van ondervindt. Zijn samenvatting van het probleem, opgetekend door Noorderbreedte: “*De Waddenzee heeft een stem, maar Shell heeft een advocaat.*” Dat is variant B.

De wet kwam er niet. In januari 2023 haalde een motie van de Partij voor de Dieren het net niet: 63 voor, 75 tegen, waarbij de ChristenUnie achteraf liet weten per ongeluk tegen te hebben gestemd. Minister Christianne van der Wal wees het voorstel af als te “symbolisch”. Dat was voor varianten A en B aantoonbaar onjuist, en juist door die zwakke afwijzing is de scherpste vraag nooit gesteld.

De Groot verliet de Kamer. Sinds 1 maart 2026 is hij... interim-directeur van de Waddenvereniging. Daarmee leidt de man die de initiatiefwet aankondigde nu de organisatie die het onderwerp bij het publiek agendeert. Het

is dezelfde route die Lutz Jacobi voor hem aflegde. Dat is opmerkelijk. Het zegt iets over hoe klein deze wereld is.

Dezelfde poppetjes, meer bevoegdheden

Wie het rapport leest, ziet wie de nieuwe constructie zou bevolken. De Waddenacademie wordt genoemd als kandidaat voor de wetenschappelijke adviesraad. Het Omgevingsberaad Waddenzee als stakeholdercommissie.

Er verandert helemaal niets aan wie er aan tafel zitten. Wat verandert zijn de bevoegdheden. Nog meer bevoegdheden, nog minder democratische inspraak, nog minder verantwoording af te dragen.

En dat is precies waarom het volgende ertoe doet.

De garnalenzaak: wat er gebeurt als de adviseur niet onafhankelijk is

In augustus 2025 kwam er een Woo-besluit van Rijkswaterstaat over de correspondentie in het dossier vergunningverlening garnalenvisserij tussen 2022 en 2025.

Wat daaruit naar voren komt:

Rijkswaterstaat Noord-Nederland had de Passende Beoordeling van de garnalenvisserij, een niet-openbaar conceptdocument, informeel gekregen van het ministerie van LNV. RWS deelde dat stuk vervolgens met de

Waddenacademie, met het verzoek er een onafhankelijke review op te doen.

En daar zit een probleem. Door het delen van stukken kon de Waddenvereniging via Rijkswaterstaat input leveren op de vraagstelling richting de Waddenacademie. De vragen waaraan de wetenschappers zich moesten houden, werden dus mede gevormd door een partij die op datzelfde moment procedeerde tegen de vergunning. Belangen liepen dwars door elkaar.

De minister erkent dat dit geen wenselijke gang van zaken was en dat Rijkswaterstaat hier in het vervolg scherper op moet zijn. De vakpers vatte het samen als onzuiver handelen.

De minister noemt het onwenselijk, Er is niemand veroordeeld en er is geen onafhankelijk onderzoek ingesteld. In werkelijkheid is dit een goed voorbeeld van belangen die door elkaar lopen, en een te intiem netwerk dat stuurt op uitkomsten.

Zet dat nu naast het voorstel. De Waddenacademie wordt in het rapport genoemd als... kandidaat voor de wetenschappelijke adviesraad van de nieuwe rechtspersoon: het orgaan dat de ecologische normen zou vaststellen waaraan het bestuur zich moet houden. Datzelfde instituut wordt gefinancierd... uit het Waddenfonds, heeft dat rapport zelf besteld, en heeft een review geleverd waarvan de vraagstelling mede tot stand kwam met inbreng van een procederende natuurorganisatie.

Wij zeggen niet dat de Waddenacademie slecht werk leverde. Wij zeggen dat je een instituut dat in deze positie verkeert

niet zonder meer tot normsteller van een orgaan met bevoegdheden benoemt. Zeker niet als tegen die normen straks nauwelijks beroep openstaat.

De Waddenzee aanklagen

Het ironische is: rechtspersoonlijkheid en dus aansprakelijkheid werkt twee kanten op. Voorstanders wijzen graag op het voordeel: eindelijk kan de Waddenzee zelf schade verhalen op vervuilers.

Waar zij niet voldoende bij stilstaan is het risico: de Waddenzee kan ook aangesproken worden en schadeclaims verwachten. Gekscherend zou je de Waddenzee aan kunnen klagen omdat de zeehondenstand dusdanig is toegenomen dat het ten koste gaat van de vissenstand. Bewoners, bedrijven, belanghebbenden kunnen de Waddenzee aanklagen en schade claimen. En wie betaalt dat?

Overigens is die wederkerigheid is minder waard dan ze klinkt.

Aansprakelijkheid is geen verantwoording. Een burger kan achteraf procederen over de rechtmatigheid van een besluit, niet over de wenselijkheid ervan. Een schadevergoeding komt uit publiek vermogen, dus de burger betaalt twee keer. En een bestuur dat precies doet wat zijn eigen oprichtingswet voorschrijft, is nauwelijks aansprakelijk te houden.

Wie de norm bovendien vaag houdt, is helemaal onaantastbaar. Het rapport laat de ecologische standaarden bewust open en schuift ze door naar een adviesraad die ze van tijd tot tijd kan bijstellen. Een bewegend doel is moeilijk

te beklagen. Het is bestuurlijke behendigheid. Dat is een eufemisme voor kunnen sjoemelen met geld zonder invloed van burgers en zonder verantwoording af te hoeven leggen.

Met de Waddenzee als rechtspersoon ontstaat feitelijk een partij die kan aanvallen en nauwelijks te raken is. Zonder verkiezingen. Zonder ontslagmogelijkheid. Met publiek geld.

En waar komt dat geld dan vandaan?

Een rechtspersoon die procedeert en aansprakelijk is, heeft een vermogen nodig. Waar komt dat vandaan? Tegelijkertijd wordt een fonds afgebouwd waar nog 90 miljoen euro in zit, met een directeur die er openlijk voor pleit dat er ook daarna specifieke financiering voor het gebied blijft.

Er is geen enkele aanwijzing dat die twee met elkaar te maken hebben. Maar het is een vraag die beantwoord moet worden vóórdát er een wet ligt.

Conclusie: het antwoord op een tekort aan legitimiteit in het verleden kan niet zijn dat we nog minder legitimiteit organiseren met dezelfde mensen en organisaties.

5. Er wonen ook mensen

Hier komen we bij wat in dit hele debat structureel ontbreekt.

De Waddenzee is geen leeg decor. Er wonen mensen. Er werken mensen. Zolang er mensen zijn, zijn er vissers, al eeuwen en generaties lang. Er zijn mensen die er varen, die ondernemen en er recreëren mensen. Vijf gemeenten, vijf bewoonde eilanden, havens, veerdiensten,

campings, vissersvloten, wadlopers, zeilers en jaarlijks honderdduizenden bezoekers. Al die belangen horen te worden afgewogen tegen het ecologische belang. Niet weggestreept, afgewogen. Dat is precies wat een democratisch bestuur hoort te doen, en wat een orgaan met één opdracht per definitie niet kan. Een orgaan dat zich alleen maar met het natuurbelang bezighoudt, dat kan nooit onafhankelijk en objectief alle belangen afwegen.

Dat dit geen theoretisch probleem is, blijkt uit een actuele ontwikkeling. Rijkswaterstaat wil in 2028 de Natura 2000-beheermaatregelen voor het Waddengebied herzien, en in de gepresenteerde voornemens verdwijnt een deel van het cultuurhistorisch en recreatief medegebruik. Het komt erop neer dat delen van het Wad zouden ontoegankelijk worden voor de mensen die er wonen, die er al generaties lang zijn geworteld, en hun bestaan aan ontleen.

Uit protest is een tegenbeweging ontstaan: de Stichting Wij zijn de Wadden, naar buiten tredend onder de naam Vrije Vogels, Vrije Mensen. Hun populaire petitie vraagt om de inperkende maatregelen van tafel te halen. Hun bezwaren zijn opvallend herkenbaar:

- bewoners, ondernemers en gebruikers zijn buitengesloten in het participatieproces;
- de economische belangen zijn niet of onvoldoende onderzocht;
- het schrappen van historisch medegebruik haalt het draagvlak voor natuurbescherming juist onderuit.

Hun kernzin: “*Afsluiting van gebieden creëert geen bescherming.*” Wie een gebied afsluit, creëert afstand, en afstand maakt onverschillig.

En dan de cijfers. De Waddenvereniging bestaat sinds 1965 en telde in 2024 circa 29.000 leden. Dat staat in haar eigen jaarverslag over 2024, onder het kopje “Minder leden”, met de constatering erbij dat het ledenbestand al jaren daalt.

De petitie van de eilanders stond op 24 juli 2026, na een korte periode, op ruim 26.000 handtekeningen en stijgt met de dag.

Een handtekening is geen betalend lidmaatschap, dus reken die twee niet zomaar tegen elkaar weg. Maar het verschil in tijd is wel veelzeggend. Zestig jaar tegenover een paar maanden, en het aantal van de een daalt terwijl dat van de ander snel stijgt. Wie beweert namens het gebied te spreken, mag zich afvragen wat dat betekent.

De kritiek van de eilanders vormt dezelfde drie klachten die wij hierboven over het Waddenfonds formuleerden: geen zeggenschap, geen onderzoek naar de gevolgen, geen aanspreekbaar adres. Alleen komen ze nu van eilanders in plaats van van een rekenkamer.

En let nu op hoe het voorstel daarmee omgaat.

Het bestuursmodel dat het rapport aanbeveelt bestaat uit professionele bestuurders **zonder economisch belang in het gebied**. Lees dat als bewoner van Terschelling of als garnalenvisser uit Lauwersoog. Wie daar woont en werkt, is

per definitie ongeschikt bevonden. Niet omdat hij ongelijk heeft, maar omdat hij een ‘verkeerd’ belang heeft. Het participatiegebrek waar de eilanders nu over klagen, wordt in dat model niet gerepareerd maar in de wet vastgelegd.

Daarbovenop komt de wetenschappelijke norm. Uit de garnalenzaak blijkt hoe de Waddenacademie het voorzorgsbeginsel toepast: zolang er wetenschappelijke onzekerheden bestaan, kan er niet worden vergund. Dat klinkt best zorgvuldig. Maar wetenschappelijke onzekerheid is er altijd. Wie die maatstaf tot bestuursnorm verheft en hem in handen legt van een orgaan waartegen nauwelijks beroep openstaat, heeft in de praktijk een vergunningsstop ingevoerd zonder dat er ooit over gestemd is. Zie hoe onzekerheden uit theoretische modellen rond AERIUS tot juridische blokken beton zijn geworden waardoor heel Nederland vast is gelopen.

En dan is er nog de andere kant van de rekening. Een rechtspersoon die kan procederen, kan ook een bewoner met een steiger, een ondernemer met een vergunning of een gemeente met een havenplan voor de rechter slepen. Uit publiek vermogen. Tegen een tegenpartij die de zaak zelf moet betalen. Terwijl die tegenpartij omgekeerd nauwelijks iets terug kan doen, omdat een bestuur dat zijn eigen oprichtingswet volgt niet aansprakelijk is.

Dat is geen evenwicht maar een procespartij met een subsidie. Dat is een dictator.

Vragen

Aan iedereen die rechtspersoonlijkheid voor de Waddenzee bepleit, en in het bijzonder aan de interim-directeur van de Waddenvereniging, die als Kamerlid het enige concrete voorstel op tafel legde:

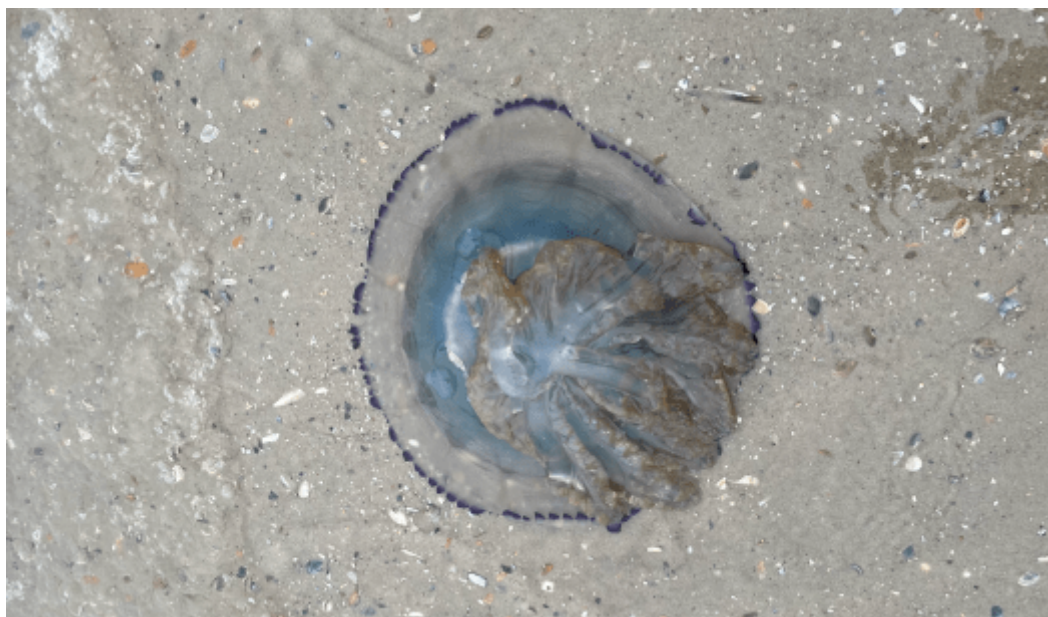
1. Welke van de drie voorgestelde varianten steunt u?
2. Wie kan het bestuur van die rechtspersoon ontslaan?
3. Waar komt het vermogen vandaan waarmee zij procedeert en waarmee zij aansprakelijk is?
4. Hoe is democratische inspraak geborgd?
5. Hoe is verantwoording geborgd?
6. Hoe wordt geborgd dat alle belangen, dus ook van bewoners en bedrijven zijn vertegenwoordigd?

Het zijn geen strikvragen. Het zijn de enige die ertoe doen. Twintig jaar geleden kreeg het Waddengebied 800 miljoen euro en niemand die hoefde uit te leggen wat ermee gebeurde. Dat weten we nog steeds niet. Laten we die fout niet nog een keer maken, maar dan met bevoegdheden erbij. En niet over de hoofden heen van de mensen die er wonen.

Bronnen

- Investico, De Groene Amsterdammer, Leeuwarder Courant, Dagblad van het Noorden en EenVandaag, “De natuur schiet met het Waddenfonds niets op”, 29 oktober 2019.
- Noordelijke Rekenkamers en Randstedelijke Rekenkamer, *Het Waddenfonds gemonitord*, januari 2018.
- Algemene Rekenkamer, *Verantwoordingsonderzoek bij het Waddenfonds 2011*, 16 mei 2012.
- Royal HaskoningDHV, *Midterm-review 10 jaar Waddenfonds*, 23 mei 2016.

- Lambooy, T., T. van Soest, I. Breemer, *Granting Rights of Nature to the Wadden Sea?*, Waddenacademie, Report 2022-04.
- AT Osborne, *Verkenning Beheerautoriteit Waddenzee*, 2018.
- Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, *Natuurinclusief Nederland*, maart 2022.
- Kamervragen van het lid Van der Plas (BBB) over het WOO-verzoek Garnalenvergunningverlening, 2025Z22545, ingezonden 19 december 2025; beantwoording door minister Tieman (IenW), 19 februari 2026.
- Woo-besluit garnalenvisserij Waddenzee, Rijkswaterstaat, 7 augustus 2025.
- Visserijnieuws, “Rijkswaterstaat handelde onzuiver in dossier garnalenvisserij”, maart 2026.
- Stichting Wij zijn de Wadden, vrijevogelsvrijemensen.nl en de petitie Bescherm de leefbaarheid en het toerisme in het gehele Waddengebied, stand 24 juli 2026.
- Waddenvereniging, Jaarverslag 2024 (ledenaantal, fondsenwerving, governance).
- Jessica den Outer, “Hoe kunnen we de Waddenzee beter beschermen?”, De Correspondent, 15 maart 2023.
- Waddenvereniging, “Vijf vragen over een eigen stem voor de Waddenzee”, maart 2023.
- Noorderbreedte, “Rechten voor de Waddenzee zijn een antwoord op decennia-oude bestuurlijke problemen”, 18 februari 2023.
- RTV Noord, “Einde komt langzaam in zicht voor Waddenfonds”, 30 april 2026.

kwallen

Dit delen:

- X
- Facebook
-

Gerelateerd

Zeekomkommertijd17 juli 2026In "Geen categorie"

Partyeiland Costa Delfzijl8 augustus 2015

Nattigheid bij de Waddenvereniging17 juli 2026In "Geen categorie"